

Frederick Kellogg, *O istorie a istoriografiei române*, traducere de Laura Cuțitaru, prefață de Alexandru Zub, Editura Institutului European, Iași, 1996, 188 pagini.

În universul cărții de istorie, adesea considerat stranie simbioză de verdict și dilemă, apariția unei lucrări de sinteză scrisă obiectiv, impune, cel puțin, interes și suspiciune; și asta pentru că prezentarea sistematică a etapelor parcurse de scrisul istoric presupune, în egală măsură, efort intelectual, perseverență și, de ce nu, curaj. Un astfel de proiect poate evidenția capacitatea istoricului de a examina critic, de a selecta și sintetiza informația dobândită în urma unor apreciable stăruințe de lectură, pentru că, spunea Lucien Febvre, "istoric nu este cel care știe, ci cel care caută".

Traducerea și editarea lucrării ce poartă în original titlul *A History of Romanian Historical Writing* reprezintă inițiativa Institutului European din Iași care, din nou, facilitează contactul celor preocupați de propria lor istorie cu informația istoriografică românească. Fără a putea fi acuzat de superficialitate, beneficiind de o experiență, recunoscută, în explorarea arhivelor și bibliotecilor, profesorul Frederick Kellogg urmărește, prin punctarea principalelor momente din istoriografia românilor, familiarizarea publicului interesat de subiect cu "acele comori literare care luminează realizările românești din diferite domenii de-a lungul mai multor secole" (p.14). Este, poate, și o demonstrație a capacității sale de a depăși sfera preocupării majorității istoricilor străini care văd prin aspectul politic și social-economic adevăratul rost în scrierea istoriei. Convinș fiind de faptul că analiza manifestărilor culturale ale unui popor contribuie la reconsiderarea experienței umane, în general, Frederick Kellogg își propune - ca obiectiv al demersului său istoriografic - să-i ajute "pe cercetătorii din orice mediu lingvistic englezesc să își dea seama de bogăția moștenirii românești" oferindu-le "un punct de plecare pentru propriile lor incursiuni în trecutul românilor" (p. 13). Motivația "trecerii în revistă" (sintagma îi aparține autorului) a celor mai semnificative momente din istoriografia românească se datorează opiniei potrivit căreia sublinierea unicității și a individualității scrierilor primează și nu doar construirea de galerii biografice; totuși se remarcă în cartea sa dorința îmbinării elementului cronologic cu evenimentul istoric și reflecția, expresia ambiției de a cuprinde întreaga problematică vizată.

Structurată pe șase probleme ("Scrieri istorice vechi din ținuturile românești", "Scrieri istorice românești moderne", "Scrieri istorice românești contemporane", "Lucrări străine despre istoria românilor", "Resursele și organizarea cercetării istorice românești", "Necesitățile actuale ale istoriografiei românești"), lucrarea, care nu însumează mai mult de 188 de pagini, devine - după cum remarca academicianul Alexandru Zub în cuvântul introductiv - "un instrument de lucru la îndemâna oricui se interesează de istoria românilor" (p. 10). Identificând cele mai reprezentative nume din istoriografia veche românească, autorul subliniază principalele idei în jurul cărora se circumscrie literatura istorică medievală: originea latină a poporului român, continuitatea populației autohtone după retragerea aureliană și raporturile țărilor române cu puterile vecine. "Scrierile istorice vechi din ținuturile românești" însumează producția istoriografică din secolele XV-XVIII, de la primele cronici anonime și până la realizările corifeilor "Școlii Ardelene", fără a omite punctarea teoriilor generatoare de polemică istorică. Stabilind caracterul novator al gândirii istorice de la începutul secolului al XIX-lea, Frederick Kellogg realizează conexiunea între contextul politic și ideile promovate de istoricii vremii care, pe lângă proclamarea individualității etnice a compatrioților lor, justificau existența politică a patriei. În ceea ce privește etapa 1859-1990, aceasta e situată sub semnul *vârstei*; de aur, de argint sau de mercur; "*vârsta istoriografică*" urmărește să-i grupeze pe istorici după specificitatea și valoarea scrierilor lor. În "*vârsta de aur*" (1859-1918) se reunesc nume sonore: Bogdan Petriceicu Hasdeu, Alexandru D. Xenopol, Dimitrie Onciul, Nicolae Iorga (personalități pline de energie, erudiție și, de ce nu, imaginație, adevărați "titani" ai istoriografiei românești); Ioan Bogdan, Eudoxiu Hurmuzachi, Teodor Păcățian (remarcabili exploratori ai arhivelor și editori de documente). "*Vârstei de argint*" (1918-1944) îi este caracteristică acea amplificare a interesului față de trecutul istoric, Kellogg subliniind ideea că, "numeroase teorii și descoperiri istorice ale vârstei de aur se bucură de o largă audiență, acum, în epoca pe care o numim vârsta de argint - deoarece argintul circulă pe arii mai extinse decât aurul" (p.66). Deși îi amintește pe Gheorghe Brătianu, Ion I. Nistor, Alexandru Lapedatu, în opinia autorului, istoricii reprezentativi sunt Nicolae Iorga, Petre P. Panaitescu, Constantin C. Giurescu; Iorga, deși încadrat printre arhitecții scrisului "*vârstei de aur*", își continuă evoluția în sfera istoriografiei din perioada interbelică prin editarea unor valoroase lucrări. Ideea apartenenței sale la cele două "*vârste*" vine în sprijinul afirmației criticului George Călinescu, uimit de genialitatea fecundă a istoricului: un spirit ca al lui Iorga nu poate fi cuprins între limitele strâmte ale vreunei școli, direcții sau curente. Investigând istoriografia "*vârstei de mercur*" (de remarcat alegerea elementului chimic!), autorul surprinde câteva din atributele, "inovațiile" și limitele literaturii istorice postbelice. Regimul politic instaurat după 1948 sprijinise inițiativa de "rescriere" a istoriei românilor, care, la rândul său, potrivit ideilor lui Petre Constantinescu Iași, contribuia la "obținerea de mari victorii" prin stimularea "patriotismului socialist" și al mândriei naționale (p. 95). Propunându-și să menționeze și sursele istoriografice moderne și contemporane străine reprezentative, Frederick Kellogg prezintă în "Lucrări străine despre istoria românilor" o sumă de materiale istorice aparținând istoricilor maghiari (care

insistă pe temele genezei poporului român și politiciii promovate de români în perioada interbelică), germani (neuitând să amintească de Marx și de aprecierile sale față de istoria românilor), turci, slavi (ruși, bulgari, sârbi, cehi și sovaci), greci (preocupați mai ales de aspectele cultural-religioase), italieni, francezi și anglo-americani (ale căror cercetări s-au intensificat în urma acordurilor bilaterale încheiate după deceniul VI). Importante, în viziunea lui Kellogg, rămân "provocările intelectuale" oferite de realizările românilor de-a lungul istoriei, și nu de temeiurile extremiste, revizioniste, generatoare de confuzie și dispută ideologică. Convins de necesitatea realizării unor materiale de sinteză, cronologii, cataloage, dicționare biografice comprehensive, autorul semnalează resursele de care cercetarea istorică beneficiază în prezent (arhive, biblioteci, publicații periodice, statistici, bibliografii și alte mijloace de înlesnire a studiului istoric), atrăgând totodată atenția asupra potențialului ce poate fi exploatat eficient în folosul istoriografiei românești și universale.

Nu vom insista asupra celor câteva erori strecurate în textul lucrării (în marea lor majoritate, greșeli de tipar) sau aspecte necunoscute autorului american (ex. Teodor Balan, menționat doar ca "arhivar" care "strânge documente despre Bucovina" (p. 67) a fost un istoric de marcă, multe dintre lucrările sale - și nu numai culegeri de documente - rămânând de importanță capitală pentru cunoașterea istoriei acestui teritoriu). Rămânem la convingerea că prezența unei erate la sfârșitul cărții era indiscutabil, necesară.

Oferind o structură unitară lucrării sale prin completarea tematicii enunțate cu o scurtă cronologie a spațiului carpato-dunărean, o bibliografie selectivă și un indice de nume, Frederick Kellogg realizează așadar *O istorie a istoriografiei române* din perspectiva unui istoric american.

Fără a epuiza toate aspectele problemei, dar acordând posibilitatea aprofundării ei, un astfel de demers istoriografic poate, pentru istoricii străini suspicioși sau superficiali, să faciliteze accesul la un altfel de studiu a istoriei românilor, iar pentru specialiștii români să ofere, în anumite limite, o imagine asupra istoriografiei românești văzute din afară.

Harieta Mareci